

נחלתנו

ידיעון שבועי של מכון "נחלת צבי"

גליון תר"ח - פר' וירא - תשפ"ו

מי יודע ומי מכיר?

[א]

ידידי רדמ"ש העיר לי שבפרשת העקדה אין מוכרחים לומר (כפשטות הלומדים אותה) שאברהם אבינו רכב על החמור, וידידי רא"נ הראני שאכן צדקו דבריו וכ"כ בדברי דוד עה"ת לבעל ט"ז (ברא' כב, ג): "...אמר כאן באברהם ויחבוש את חמורו ואעפ"כ לא רכב, אלא שני נערי לקח אתו בדומה לו, שכולם הלכו ברגליהם, רק את העצים שביקע שם על החמור, אבל הוא ויקם אל (הר) [המקום אשר אמר לו] הא'להים". עכ"ל. והוסיף לי ידידי רא"נ שבפרדס יוסף הביא מספר זכרון יצחק להיפך (ואינו מביא את דברי הט"ז כלל). ע"ש באריכות.

אשמח לקבל מקוראי הגליון עוד מ"מ בענין זה.

[נתקבל מהרב מרדכי גלנדאר]

[ב]

האם קוראי "נחלתנו" שמעו פעם על "רבי הערש אריקע'ער", תלמיד הרה"ק רמ"מ מרימאנוב?! הידוע מי הוא זה ??

הידעת?!

[א]

לכבוד יומא דהילולא

של מרן בעל 'אהבת שלום' זי"ע מקאסיב

בספה"ק 'ערוגת הבושם' (פר' בראשית ד"ה ויצא קין), כתב בתו"ד ע"ד הגמ' מנחות (כט:): שהעולם הזה נברא בה', שהיא פתוחה מלמטה, שכל הרוצה לצאת יוכל לצאת, לכן הוצרך להודיעם ולהזהירם על כך. והנה כתיב (בראשית ד, ז) "לפתח חטאת רובץ", הכוונה, דלמאן דנפק ברא, לא מסתייעא מילתא להדר בהך פתחא דנפק ביה, כדאמרו רז"ל (ראה שם) דלהכי תליא כרעא דה', דבהאי פיתחא לא מצי

להדר, וצריך להדר אפיתחא אחריתא. וטעמא, משום דע"י חטא נברא מקטרג שרובץ על הפתח, ואינו מניחו ליכנס דרך שם.

ואי' בספה"ק שע"י החטא נסתם הפתח של הה' באופן שנעשה ממנה ח', ועל כן כשרוצה ליכנס, צריך להשתדל לפתוח לו פתח שיהיה לו מקום ליכנס. והנה נאמר (תהלים קיט, נד) "זמירות היו לי חוקין", ואמרו רז"ל שהוא מלשון "זמיר עריצים" (ישעי' כה, ה). ומבואר בספה"ק 'אור לשמים' שזהו פי' השבח "אומר בשבחין, למיעל גו פתחין, דבחקל תפוחין, דאינון קדישין". ע"י השבחים אומר - לשון כריתה - לפתוח פתח הח', כדי לעשות ממנה ה', למיעל גו פתחין דבחקל תפוחין קדישין. עכ"ד.

חיפשתי בספר 'אור לשמים' וראיתי שאכן הוא מזכיר במקומות אחדים את ענין הגמ' מנחות הנ"ל על-אודות האות ה', אבל לא את הפירוש הנ"ל! לאחר עיון בספרים נוכחתי לראות שהראשון המזכיר פירוש זה בקצרה, הוא הספה"ק 'אור המאיר' (פר' אמור, בד"ה אומין בשבחין וכו'). הוא מביא שהזמירות מחלישות את הקליפות, אבל אינו מזכיר כלל את דברי הגמ' מנחות הנ"ל.

ברם, בספה"ק 'אהבת שלום' (בפר' תולדות ד"ה ויגדל האיש וגו') וכן בפר' בא (ד"ה ופסח ה') מאריך באופן נפלא בדברי הגמ' הנ"ל, ומשם מביא את הפי' על אומין וכו' ע"ש. קשה להעתיק בגליון כל הנ"ל משום אריכות הדברים. ע"ש וינעם לך, עכ"פ מצאנו בס"ד את המקור של 'ערוגת הבושם', ושהוא בעיקר מדברי ה'אהבת שלום'. ודו"ק.

[ויש לציין שגם בזוה"ק (פינחס רנא: -רנב.) כתב בסוד הכתוב (תהלים סח, לא) "גער חית קנה", דא חית דאתאחד בה עשו, והיינו שע"י החטא סותם את חלונה של האות ה' הקדושה. ע"ש].

[נתקבל מהרב ברוך הכהן כ"ץ]

[ב]

קודש, ורוח זה משתקף מספריו הק' שהשאיר לנו לנחלה, ה"ה:

[א] ספה"ק "יסוד האמונה" - הכולל הקדמת המחבר, ביאור מלות זרות, ויכוח השואל והמשיב, הקדמה הגדולה, קונטרסים לחכמת אמת.

[ב] ספה"ק "עמוד העבודה" - הכולל דרושים: בקשת החכמה, השמח בחלקו, מסירת נפש, גלות שכינה, דרוש השלום, האהבה ויראה, דרוש הענוה, דרוש הבטחון, דרוש לתשובה, דרוש המחשבה, ביאור מאמר הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, ליקוטי אמרים.

[ג] ספה"ק "נחמד ונעים" - יסוד התורה, ליקוטי נ"ך, יסוד הטעמים, וכללי לוח הנגינות, ליקוטי ש"ס,

זכה הרה"ק רבי ברוך זי"ע ל"כתר תורה" בהסכמותיהם הנפלאות של גדולי עולם בדורו - כמעט דבר שאין לו אח ורע, ואיה הסופר שיוכל לתמצת ולהביע בפני הכותב עומק הדברים, אנו נגיש רק חלק מרשימת שרי המסכימים - אין מוקדם ומאוחר בתורה, וכולן שווין לטובה - ואלו הם: הרבנים הגאונים הקדושים - רבי מנחם מענדיל מפרימישלאן זי"ע, רבי נפתלי הרץ אב"ד דובנא רבתי זי"ע, אחיו רבי שלמה דוב אב"ד לאקאטש זי"ע חתן הפני יהושע, רבי נתן אב"ד דאברמיל זי"ע בן הפני יהושע, רבי יצחק מהאמבורג אב"ד אה"ו זי"ע, אחיו רבי מנחם מוניס זי"ע ראש ישיבה דלבו, רבי מנחם מענדיל אב"ד סאטינוב והגליל זי"ע, רבי אפרים מבראד בן החכם צבי זי"ע, רבי משה מסאמבור זי"ע בעל מגיד משנה על משנת חסידים, רבי נתן נטע אב"ד ראודיל זי"ע, רבי אריה לייב מוואלטשיסק זי"ע, רבי יוסף משה מ"מ דמעזריטש גדול זי"ע, רבי שמריהו שד"ר דא"י זי"ע, רבי אהרן מבאטאשאן זי"ע חתן הבאר מים חיים, רבי אריה לייב מקאסוב זי"ע תלמיד המחבר.

וכמו"כ רשימה קצרה מתלמידי הבעש"ט הק' זי"ע וגדולי דורו הנזכרים בספריו הקדושים - ה"ה: דודו - אחי אביו - הרה"ק רבי משה מקיטוב זי"ע הנזכר עשר פעמים בספרו "נחמד ונעים" בדרך כלל בלשון "דודי החסיד המפורסם רבי משה מקיטוב ז"ל", רבי איסר מבראד זי"ע, רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע, רבי יצחק מהאמבורג זי"ע, רבי יהודא לייב פיסטינר זי"ע, רבי מנחם מענדיל פרעמישלאנער זי"ע, רבי משה מאוסטראה זי"ע, רבי נחמן מקאסוב זי"ע, מוהרי"ל זי"ע, רבי ליפמאן זי"ע, רבי שמעון אשכנזי א"ק זי"ע ועוד.

הרה"ק רבי ברוך זי"ע נתבקש לישיבה של מעלה ביום י"ג חשוון תק"מ, וזוג' הרבנית הצדקת מרה שרה ע"ה נפטרה ביום כ"א סיון תקמ"ג ומנו"כ בעיר קאסוב, ומצבתם נשתמרה בשלמותה ויופיה בס"ד עד היום. בקובץ 'נחלת צבי' גליון י"ח - כסליו תשע"א (מעמו' מ' והלאה) מובא חלק נכבד מתולדותיו, עיי"ש.

איתא בספה"ק 'נועם מגדים' מהרה"ק רבי אליעזר הלוי איש הורוביץ מטרניגראד זי"ע פר' משפטים עה"פ "אם כסף תלוה" וגו' (שמות כב, דך) וזל"ק: א"י, על התחברות שיוכל הצדיק לחבר בנ"י בקדושה ותורה בשבת, והעיקר בסעודה השלישית, וגם אז אם יקדים לישב לא יועיל, רק העיקר בחשיכה בתוספת שבת, וארז"ל (שבת לד:) הכסיף התחתון וכו' הכסיף העליון וכו' זהו לילה. 'הכסיף' היינו 'החשיך'. ע"ש בפרש"י (ד"ה הכסיף). וזהו "אם כסף" - בזמן שהכסיף כולו ותוסיף על הקודש, אז תלוה את עמי את הקדושה. נ"ל. עכ"ל.

ב'אגרת הקודש' (מכתב ג') מהרה"ק רבי אלעזר מליז'ענסק זי"ע, הנדפסת בסוף ספר 'נועם אלימלך' מאביו זי"ע, כתב וזל"ק: ומה ששאל מר אם [יארץ] לישב בסעודה השלישית, אם (ש)יבטל משמוע "ברכו", בודאי מי שזיכהו השי"ת להיות מכת הצדיקים לישב בסעודה שלישית, אף שלא נכתב בשום מקום, בוודאי הוא מרומז בגמרא הקדושה. עכ"ל.

[ג]

הגאון הקדוש המקובל האלקי כקש"ת
מרן רבנו רבי ברוך מקאסוב זצוקללה"ה
בעמ"ח 'יסוד האמונה', 'עמוד העבודה',
'נחמד ונעים'

נלב"ע ביום י"ג במר חשוון תק"מ
ומצבתו נשתמרה בשלימות עד היום בעיר קאסוב

גאון אדיר, ומקובל אלקי שכל רז לא אניס ליה. הוא חי בדורו של אור שבעת הימים רבינו רבי ישראל בעש"ט הק' ממעזבו זי"ע, ונחשב כתלמידים של המגיד הגדול רבי דובער ממעזריטש זי"ע והרה"ק רבי מנחם מענדיל מפרימישלאן זי"ע, שאת תורתם הפיץ בספריו הקדושים. הרה"ק רבי ברוך זי"ע שימש "כמוכח" ומגיד מישרים בעיר קאסוב, וע"ש עיר זו נתפרסם והונצח שמו. כמו"כ היה תקופה קצרה מ"מ בעיר בארדיטשוב, כמובא בספר הק' "וצוה הכהן" (מהרה"ק רבי אהרן שמואל מסטעפין זי"ע - פרק ט"ז) וזל"ק: וכמו שאמר הרב הדרשן מוה' ברוך קאסוור ז"ל מ"מ דק' בארדיטשוב - ע"כ.

תקופת חייו של הרה"ק רבי ברוך מקאסוב זי"ע היתה תקופה סוערת ביותר בחיי היהודים בחבל ארץ זה מדינת פולין בכלל, וארץ פאדאלאי בפרט, שבו נלחמו רבנים גאוני ארץ בכת הפראנקיסטן ממשיכי כת ש"ץ ימ"ש, והיה חשכות גדול בעולם כידוע. ומפורסם מה שעשה ופעל מרן בעש"ט הק' זי"ע גדולות ונצורות בימים ההם. הרה"ק רבי ברוך זי"ע פעל ועשה למען ה' ותורתו, להשיב רבים מעוון, ובזה ראה את תעודת חייו בקירוב לבבות ישראל לאביהם שבשמים, ועמד בפרץ נגד סכנת הזמן. ועשה לדרך פעמיו ונסע ונדד על פני עיירות וכפרים, ובכל מקום השמיע הוד קולו, קול חוצב להבות אש

!! תגובות !!

[א]

הרב מ. ב. א. = בגליון תר"ז ("מעניינא דיומא" אות ו') הביא בשם הרה"ק רבי פינחס מקאריץ ז"ע (אמרי פינחס) ש"עד פר' לך העולם נבון, ואח"כ מתעורר חסד אברהם ונעשות ישועות בעולם".

כן הביא הרה"ק בעל חידושי הרי"ם (פר' לך) בשם הרה"ק החוזה הרבי מלובלין ז"ע: "הרבי מלובלין זצ"ל היה אומר, כי בהגיעו לפרשת לך לך הרגיש הבדל כמו מאור לחושך, כי אברהם אבינו ע"ה מאיר את העולם".

הבחנתי כי הן הן הדברים שכתב רש"י ז"ל סו"פ נח (בראשית יא, לב) וימת תרח בחרן, הנו"ן הפוכה, לומר לך עד אברם חרון אף של מקום. ודו"ק.

[ב]

הרב משה דויד = לגליון תר"ז (מי יודע אות ב' ס"ק א) למה לא כתיב 'קץ כל חי'. ע"ש. ראה בזוה"ק פר' בראשית (דף נח.:) ובפ"י דמשק אליעזר (קאמארנא) שם.

[ג]

הרב דוד יוסף פויירשטיין = [א] לגליון תר"ז (מי יודע אות א' סק"א): הטעם שבדורות שבסו"ף בראשית. הוזכר מנין שנתייהם לפני שהולידו, מנין שנתייהם אחרי שהולידו וסכום שנותם הכללי ואילו בסו"פ נח הוזכר רק מנין שנותם אחרי שהולידו? שלפי שרוב הדורות עד אאע"ה היו צדיקים, הוזכרו בפירוט כל ימי חייהם, אבל רוב הדורות שאחר המבול, לא היו צדיקים, ה"ז כאומר שהיו רק בשביל להעמיד תולדות לקיום העולם (מלבי"ם סו"פ בראשית).

[ב] פר' נח. ויחי שם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת אֶרְפַּכְשָׁד חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה... ולמה בסו"פ בראשית נאמר אחר כל אחד מהם "וימות", ויָהִיו כָּל יְמֵי אָדָם אֲשֶׁר חֵי תִשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וְשָׁלֹשִׁים שָׁנָה, ויָמָת. וביאר הגר"ז מבריסק כי בדורות שמאדם עד נח היה אחד שלא מת - חנוך, לכן הוצרך לומר אצל השאר (משיעורי הגר"ד הלוי סולובייצ'יק)

[ג] בגליון שם (מי יודע אות א' ס"ג): בענין פגישת הרב בעל התניא עם הרה"ק מרוז'ין - עי' מה שציין בענין זה בס' "עיריין קדישין" [ב"ח] שנרפס ע"י מכון "שפתי צדיקים".

ומכ"ק הארמו"ר מקופיטשניץ שליט"א שמעתי לפני זמן לא-רב שהר"ר יהושע מונדשיין ע"ה כתב על פגישה זו חוברת שלמה.

ובכתבי זקני הגאה"ח רבי מאיר מתתיהו כהנא מיאססי - צפת [שאנו רוצים להוציא לאור] מובא ששמע מחסידי קדמאי שבעל התניא אמר לבנו הארמו"ר האמצעי, שכשמשיח יבא, זו תהיה דרשתו הראשונה.

[ד]

הרב אריאל בנימין רחמים = [א] לגליון תר"ז (מי יודע אות א' סק"א): כתב המלבי"ם (בראשית ה, ה): "הגם שלצד שנברא לקיום המין יש חילוק בין לפני שהוליד לבין אחר שהתחיל להוליד תולדות, ולכן מנה ביחוד את

מגרנות ברוך

חמשה מאמרים קצרים מרבינו הק' רבי ברוך הנ"ל, מלוקט מספרי הגה"ק בעל דעת קדושים מבוטשאטש זי"ע.

[א] שמעתי בשם ש"ב הרב הדרשן הגדול המפורסם בשם טוב מוהר"ר ברוך ע"ה מ"ב בק' קאסוב יצ"ו לפרש מש"ה ראו עתה כי אני הוא שהכוונה שרק אני של הקב"ה הוא בחי' אני ודאי לפי האמיתית משא"כ כל האומר על עצמו בחי' אני זולת הש"י כל האדם כוזב הרי בטל ושוא וכזבים ידבר ואני אני המדבר.

(דברי דוד ח, א, ברכת דוד ויצא פו, ד)

[ב] ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אלקיכם אשר עשה עמכם להפליא: שמעתי בשם ש"ב הרב הדרשן הגדול המפורסם בש"ט מוה' ברוך ז"ל מק"ק קאסוב יצ"ו הכוונה שיש באכילה ב' בחינות אכילה לשון השחתה ואכילה לשון שביעה וזש"א ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אשר עשה עמכם להפליא להפריד ניה"ק כן שמעתי.

(חוזה דוד יז, ג)

[ג] כי ה' הוגה וכו' ואחז"ל יכול על מגן (פ"י דהוה אמינא ע"י הבכיה של חנם) ת"ל על רוב פשעיה ושמעתי בשם הרב הדרשן מוה' ברוך זלל"ה מק"ק קאסוב יצ"ו ע"ד משל מי שהכה למי שהכה כמה פעמים יותר מהכאה שהכה ואמר הכאה נגד הכאה. ושוב כמו שהכית אותי בחנם כן הכיתך עוד בחנם והיינו יכול על מגן כנ"ל ת"ל על רוב פשעיה. (עיין בספר יסוד האמונה באריכות)

(שם לה ב)

[ד] וכפה את יצרנו להשתעבד לך. שמעתי מבין הרב החסיד המפורסם כש"ט מוה' ברוך ז"ל מ"ב בק"ק קאסוב שאמר בשם אביו ז"ל לומר וכוף וכו' מצד גימ' שם הק' יב"ק. ומ"מ יותר נוטה לומר וכפה כי משמעות פשוט יותר עיקר בכך ולומר לשון מבורר בתפילה נכון טפי ולשון כוף המשמעות מקור שאינו כל כך לשון תפילה ברורה.

(תפלה לדוד מה, ד)

[ה] ועל דרך זה שמעתי בשם ש"ב הרב המוכיח הדרשן מוהר"ר ברוך זלל"ה מק"ק קאסוב יצ"ו שהאריך לפרש מ"ש רש"י ע"ה ולא זכר שר המשקים את יוסף - בו ביום, וישכחו - אחר זמן. שכפי קביעת הזכרון בתחילה כן הוא מניעת השכחה אחר כך כנ"ל.

(אשל אברהם סי' קפ"ה ס"ה - דף י"ד ט"א)

לזכרון עולם

הרה"ח רבי שלמה זלמן ז"ל
בהרה"ח רבי אברהם אהרן ז"ל
נלב"ע י"ט חשון
ת. נ. צ. ב. ה.

לדוגמא בגליון "שיח אמונה", שכן נהג הגרשיח"ק זצ"ל. לא ברור שם אם הוא עצמו קיבל אותה עליה ונהג כן או שכן נהגו לפניו. כן נוהגים גם בתי כנסת רבים הנוהגים לפי 'לוח עזרת תורה' של הרב הנקין זצ"ל בארה"ב.

[ז]

הרב אברהם יעקב בומבאך = (לגליון תר"ז מי יודע) בתוי"ט (אבות פ"ה מ"ב) כ' שהקב"ה חיכה עשרה דורות עד נח ללמד כמה ארך אפים לפניו, אבל לבסוף השחיתם. אבל עשרה דורות עד אברהם, רבותא קמ"ל, שהקב"ה מאריך אף וְלֹא גָבַי בהשחתה וכליון גמור. עוד נ"מ שאברהם קיבל שכר כולם ולא נח.

"בשר" הוא הגוף (אבן עזרא). לכן דור המבול שנשקעו בתאוות הבאות מצד הבשר, נקראו בכל הפרשה "בשר". בפס' "ומכל החי מכל בשר" (ברא' ו, יט) פרש"י לרבות שדים. הוצרך לומר בהם "מכל החי" לפי שאין להם גוף בשר כבני אדם.

[ח]

הרב חיים מאיר וסרמן = [א] בגליון תר"ז (מי יודע, אות א סק"א ב) נשאל לבאר למה בעשרה דורות מאדם עד נח נזכרו הדורות בשלשה חלקים: א. כמה חי עד שנולד לו הבן שעל ידו השתלשל העולם. ב. וכמה חי אח"כ ויולד בנים ובנות. ג. ס"ה כמה שנים חי, ובעשרה דורות מנח עד אברהם לא נזכר ס"ה כמה שנים חי, ונשאל לבאר למה המשנה באבות (פ"ה מ"ב) מחלקת בין עשרת הדורות מאדם עד נח לבין עשרת הדורות שמנח עד אברהם,

ב"כְּלִי יָקָר" (ברא' ה, ג) כ' עה"פ "ויחי אדם" וגו' עשה בימי חייהם שלושה חלוקות, כי הזכיר בכולם מספר ימי חייהם לפני שהולידו ואחר כך כללם יחד, והזכיר בכולם "וימת", ובפרשת נח לא הזכיר כי אם שתי חלוקות, ולא הזכיר שם "וימת", לפי שמי שהוא בלא בנים קרוי 'מת' בחייו (נדרים סד:), וכן הרשעים שאינן מולידין תולדות מעשים טובים נקראו בחייהם 'מתים' (ברכות חי:), על כן הזכיר לשון "ויחי" על מספר הימים שחיו לפני שהולידו, כי אע"פ שהיו עדיין בלא בנים, היו חייהם חיים, כי כל השלשל[ו]ת שהזכיר בפרשה זו ובפר' נח היו צדיקים, אדם שת וכו' וכן כולם, ואחר שהולידו נתוספה להם חיות מצד הבנים, על כן הזכיר "ויחי" [גם] על הימים שחיו אחר שהולידו, וחזר וכללם יחד לומר כולם שוים לטובה, כי לפני המבול לא נמצא בהם חסרון רק המות הזה, כמו שנאמר (איוב כא, יא) "יִשְׁלַחוּ כְצֶאֱן עֹוִלֵיהֶם" וגו' וכתוב (שם שם, יג) "יָכְלוּ בְטוֹב יְמֵיהֶם". ועוד הזכיר בכולם "וימת" להורות שכולם מתו על מטותיהם (עוד לפני בוא המבול. **המגי"ה**). ולא נמחו במבול, אבל אחר המבול נשתנה העולם ולא היו כל ימיהם שוים לטובה, על כן לא חזר וְכָלְלָם יחד. גם לא הזכיר "וימת" כי היו חסרונות בכולם זולת המות. ועוד, שאחר המבול אין צריך להזכיר "וימת", כי פשיטא שמתו, ומי גבר יחיה ולא יראה מות? (תהל' פט, מט), וקרוב בעיני לומר שכל השלשלת

השנים שלפני הלידה בפני עצמן ושלאחריה בפני עצמן, מכל מקום לענין מה שנברא להיות קיים באיש היו כולם שוות לטובה, ועל זה אמר 'ויהיו כל ימי אדם אשר חי', ר"ל, מצד שחי חיי האדם בעבודת בוראו, וכן אמר בכולם על דרך זה, כי כולם היו צדיקים והיו לב וסגולה, משא"כ בעשרה דורות שמנח ועד אברהם לא חשב שנית סך הכולל, כי רובם לא היו סגולה, והיה עניינם רק לקיום המין, והסגולה נאצרה בקרבם בכח שתתגלה בבני-בניהם, כמ"ש הכוזרי". ועי' גם **אור החיים** (בראשית ה, ה) וחזקוני (בראשית יא, יא).

[ב] בגליון הנ"ל (מי יודע אות א, ב) אין השאלה מובנת. הן אף שהם שוים בתוארם וב"להודיע" שלהם, אינם שווים ב"עד ש..." ש"עשרת הדורות שעד נח הכעיסו עד שהביא עליהם את מי המבול, והעשרה שעד אברהם היו מכעיסין עד שבא אברהם.

[ה]

הרב ברוך גרוס, אנטווערפן = לגליון תר"ז (מי יודע אות א, סק"א וב'): האוהחה"ק בפר' בראשית (ה, ה) מקשה קושיא זו ומתרגמה, וזל"ק:

טעם שהוצרך הכתוב להודיע פרט וכלל של השנים ללא צורך, ולא הספיק בפרט לבד, כסדר שלקח הכתוב בפרשת נח, הוא כי חיי כל הנבראים קצובים וחרוצים מיום הלידה, ככתוב (איוב יד, ה) "אם חרוצים ימיו", ולאדם הראשון להיות שנוצר לחיות תמיד אם לא היה חוטא, וכמו שכתבנו למעלה, לא היתה קצבה, והוא שאמר "ויהיו כל ימי אדם אשר חי" הכוונה לא הקצובים לו מיום היותו כי לא היתה לו קצבה, וקצבתו היתה (?) בעולם הזה נעשה לו הקצבה אשר חי, ולא אשר נקצבו לו. ומש"כ פרט וכלל מאדם ועד נח להודיע כי כולם שלמו ימיהם אשר קצבו להם, ואין כוונת הכתוב באמרם "ויהיו כל ימי" וגו' לצרף הסך, אלא לומר שהם הימים הקצובים לו מיום היותו; שלא קצבו לו יותר מהעולם העליון. ולא אמר [בהם] "אשר חי", שתבין שחשבון מה שחי הוא מונה כדרך שכתב באדם כמו שפירשתי. והבן. עכל"ק.

כלומר, בפר' בראשית ישנה כוונה מיוחדת לכתיבת ה"כלל", להודיע שהם לא כ"אדם הראשון" שימיו לא היו קצובים בלידתו.

[ו]

הרב ג. א. ג. = [א] לגליון תר"ז (מי יודע אות א): הרמב"ן בפרשת בראשית (ה, ד) כותב בעבור ארך חיי אלה הראשונים יפרוט ימיהם לפני הולידם, וגם אחר כך, ויכלול כולם בסוף עד הדורות שאחר המבול.

[ב] לגליון הנ"ל (מי יודע אות ב' סק"ב): על אודות השאלה אם נהוג לומר "**המלאך**" לפני הברכה האחרונה של עליית "**כל הנערים**") - כן נהוג בכמה מקומות, ראה

שהזכיר היו נביאים, כי מי הגיד ללמך שבן זה "ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו" (ברא' ה, כט), וכן שם בן נח, חנוך, תושלח, ועבר, והם בנין אב לכולם".

ולפ"ז יש לפרש את המש' (אבות פ"ה מ"ב) מאדם עד נח וכו', כי לפי שכל בני השלשלת היו צדיקים ונביאים, לא שייך לומר שנח קיבל שכר (כנגד) כולם, שהרי השלשלת היו צדיקים ונביאים, והם עצמם קיבלו שכרם, משא"כ מנח עד אברהם לא היו כולם שוים לטובה, לכן כתבה המשנה שאברהם קיבל שכר (כנגד) כולם.

[ב] בגליון תר"ז (מי יודע אות ב סק"א) נשאל למה בפר' נח נאמר (ברא' ו, יג) "קץ כל בשר", ולא "קץ כל חי", בעוד שאח"כ נאמר שפיר "ומכל החי מכל בשר" (שם שם, יט). נראה לפרש, שלפי שדור המבול חטאו בהשחתת ז', לא שייך לומר עליהם לשון "חי", כי ע"י חטאם פגמו בְּחַיֹּתָם, כמו שבאר הרמב"ם (דעות פ"ד הי"ט), לכן כתבה התורה "קץ כל בשר", "לשחת כל בשר", אבל באלו שלא חטאו בדור המבול ונכנסו לתיבה וניצלו, נכתב "מכל החי מכל בשר", שהם בחינת 'חי' אפילו כשהם בשר.

[ט]

הרב ישכר דוד קלויזנר = [א] בגליון תרז' [מי יודע] אות ב סק"א] דן במועד אמירת 'המלאך הגואל' בעליית 'כל הנערים' בשמחת תורה, ע"ש. בס' 'איתני ים' על ה' קריאת התורה [סי' קמ ס"א] איתא: "וכן בענין פסוקי (?) 'המלאך הגואל' שאומרים בשמחת בעליית 'כל הנערים', כתב המשנ"ב (סי' תרסט ס"ק יג) בשם הא"ר שמברכים את הנערים בברכת 'המלאך הגואל' לפני הברכה [האחרונה], וכן המנהג. והמנהג הוא שגם העולה אומר אותם פסוקים (?) לפני שמברך. אך בספר בכורי יעקב (שם ס"ק יב) כתב, "ונראה שאין זה הפסק בין קריאה לברכה כיון שפסוק בתורה הוא, רק שקורא ע"פ, והרי גם הכה"ג ביוה"כ קרא פרשת "ובעשור" בע"פ לפני ש(מ)ברך", ומשמע שרק אמירת פסוקי התורה אינם נחשבים הפסק. ע"ש עוד.

בס' 'מעדני יום טוב' ח"ג (סי' מ) כותב: מקום אמירת 'המלאך הגואל' בעליית חתן "כל הנערים"... לכא' תמוה טובא. למה אינו נחשב הפסק בין הקריאה לברכה אחרונה? והי' עדיף לאמרו אחרי הברכה.

ונלענ"ד ליישב המנהג ע"פ מש"כ בשבלי הלקט (סי' שעב), וז"ל: ואחר שהשלים קריאתו עד "לעני כל ישראל" (דברים לד, יב), אינו חותם מיד, אלא עומדים כל הצבור (על רגליהם), והחזן אוהז את סה"ת בזרועו ואומר ג' פעמים "זכינו להשלים לשלום, ונזכה להתחיל ולהשלים לשלום", ועונין אחריו ג"פ, ואח"כ קורין על פה "בראשית ברא אלקים" עד "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד", וחותם ומברך לאחריה, ומה שקורין על פה לפי שאין מוציאים שתי תורות לקורא אחד (הרי מבואר שבימיהם לא היה מי שעלה לתורה במיוחד להיות "חתן בראשית") משום פגמו

של ראשון, ודוגמת זה אמרינן ביומא (ע). "ובעשור" שבחומש הפקודים (במדבר כט, ז-יא) - קורא על פה. עכ"ל.

הרי מבואר שקרא חלק מפר' בראשית בע"פ, אע"פ שאינו מחויב קרה"ת של שמח"ת, שהרי יקראו כל פר' בראשית בש"ק פר' בראשית, ואח"כ בירכו ברכה אחרונה. לפ"ז י"ל דה"ה לגבי אמירת "המלאך הגואל" לפני הברכה האחרונה של העולה למפטיר, שאע"פ שאינו מחויב קרה"ת של יו"ט, אינו הפסק (גם לפ"מ שהסביר בבכורי יעקב (סי' תרסט) שקריאת פר' בראשית אינה הפסק כיון שהם פסוקים בתורה, והו"ל כקורא פסוק בע"פ דומיא דכה"ג ביוה"כ פ, א"כ נימא הכי ג"כ באמירת "המלאך הגואל". ע"ש עוד.

[ב] בגליון תר"ז (מי יודע' אות ג) שואל על-אודות פגישת רבנו הזקן עם הרה"ק מרוזין נ"ע. ע"ש. כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" נ"ע כותב ב"דרך מצותיך" (עמ' קלט) בשרש מצות התפלה (פמ"ב): ובזה נ"ל שאפשר לתרגם גם את הקושי' ששמעתי ששאל אחד מנכדי הרב המגיד הקדוש, רבו של רבנו ז"ל, מרבנו ז"ל, בהיותו בבארדיטשוב: איך יתכן בחי' "ואהבת" אחר בחי' מס"נ ב"אחד"? והרי מס"נ למעלה במדרגה מהאבה? ולפמ"ש א"ש שהוא מחמת בחי' 'בשכמל"ו' שנאמר בינתיים, כנ"ל. עכ"ל. ע"ש עוד.

ובהערות וצינונים שבסוף 'דרך מצותיך' מציין רבנו את אחד מנכדי הרב המגיד, ושמענו אומרים שזה היה אחד מהרה"ק האלו; הרה"ק הר"י מרוזין או אחיו הרר"א, אך פה ברדיטשוב שמענו שזה הי' ר' אברהם נכד הקדוש מבית רבי ח"א ר"פ כה. ע"כ.

מעניינא דיומא!

נתקבל מהרב מרדכי גנוט בעל לוח 'דבר בעתו'

[א] טז במרחשון: היום הוא היום האחרון בו מותר ללכת בשבילים שבשרות שיש להם בעלים (מתקנות יהושע בן-נון בא"י ושלמה המלך ע"ה בחו"ל. בב"ק פא.). ממחר (ר' בו בלוח "דבר בעתו") אסור להכנס אליהם, כדי שלא יוזקו הזרעים בדריסת הרגל (נזק"מ ה, ד; טור חו"מ סי' עד"ר ובב"ח שם. ועי' בדרישה).

[ב] לבני ארה"ב: היום הוא "ערב השבת" הקצר הראשון שלאחר הזות השעון לשעון חורף. יש להיזהר לבלתי טעות בשעות בסידור שעון השבת.

[ג] טז במרחשון: נפ' (תקצ) ההק"ר עמרם "חסידיא" (ב"ר משה נחום) רזונבוים זצ"ל (צפת). [ור' דרשות חת"ס, ז' באב תק"ץ]. החכם עיניו בראשו לבלתי התאחר בשעות הדחוקות לפני כניסת שבת המלכה; אם אינו שובת בצפת/מירון.

[ד] לקראת שבת: עש"ק "וירא אליו ה' – לבקר את החולה" (!):
הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגר זצוק"ל גאב"ד חת"ס ב"ב,
עורר בדרשותיו רבות על-אודות מצות ביקור חולים שנזנחה
בדורנו. וכה אמר: אחי היקרים! הן ישראל קדושים הם ורצון
כולנו לעשות את רצונו ית"ש, אלא שמחמת טרדות הזמן,
אנחנו שוכחים לפעמים את המוטל עלינו. הלא מלפנים כזאת
בקשתי מכם?! אנא! צאו קצת ל[בתיכם או ל]בתי החולים
להחיות לב נשברים ונדכאים. איני יכול לתאר לכם כמה
אפשר לעזור במילים טובות לחולה שמטבעו הוא שבור
ורצון, או לתאר את גודל המצוה (כמבואר בשו"ע) ואין לכם
מושג מגודל הזכות, עד שלפעמים הדבר יכול להיות אפילו
בגדר הצלת נפשות ממש. אבל, לדעתי, את המצוה הגדולה
ביותר בביקור חולים, האדם עושה עם עצמו, ש"יך לו
התיאבון' מתאוות ומעבירות, והשכר הגדול יהיה שלא
נצטרך לכך ('תורת איש' לגרי"ש אונגר זצוק"ל ח"ג, עמ' ר').

[ה] ש"ק וירא: הגה"ק ב' "מנחת אלעזר" זצ"ל סיפר: בכל
שנה נסעתי עם אבי הגה"ק ב' "דרכי תשובה" אל הגה"ק
משינאווא זצ"ל לשתי שבתות בשנה (נח-לך, לך-וירא, או
וירא-חיי שרה). ופ"א בש"ק פר' וירא, שאל הגה"ק
משינאווא את אחד האורחים מי תקע בעירו בימים הנוראים
וענהו, וכן שאל את חברו [וענהו], ואח"כ פנה לב' "דרכי
תשובה" ושאלו אם ראה את השופרות הספרדיים, והכל
התפלאו לשיחות מה אלו עושות, ברם, אנכי ידעתי כי רצה
לעורר את זכות התקיעות, לפי שקריאת היום מעוררת זמן
הרחמים והסליחות.

[ו] מפי השמועה מוסרים ('היקש ליום ג' בשלח, על
הפרנסה, ו'אשה' מכונה 'לחם' וכו')? שקריאת פר' "ואברהם
זקן" עד "אחר אמו" (כל פרק כד) שמו"ת [והעיקר בכוונה],
סגולה למעוכבי שידוך למצוא זיווג מהרה. ידועה סגולה
מהג' ב' קה"י זצ"ל, לקבל ע"ע לבלתי ברוך שידוכים... (הע'
הרב מ"מ פערל הי"ו).

[ז] יום ג, כ במרחשון: היום מתפללים (בני חו"ל: ערבית. בני
א"י: שחרית) את התפלה ה-91 שמזכירים בה השנה גבורות
גשמים. המסתפק מעתה ואילך אם הזכיר (אע"פ שלא הזכיר
טל), אינו חוזר, כי תולים שהוחזק לומר כן במשך התפילות
משמיני-עצרת.

[ח] דין זה שווה גם באמרו מיד (משמיני-עצרת ואילך) 90 פעם
(ואחרי החג, בהתאמה): "מחיה מתים אתה, רב להושיע, מה"ר
ומזה"ג", שאינו חוזר. לפיכך מתחזק ש"ץ ("חיוב") בפחות
משלשים יום, לפי חשבון תפלותיו בחזרות הש"ץ (ט"ז, ע"פ
ההשוואה המפורסמת לדין "קירב נגיחותיו לא כל-שכן". ב"ק
כג:-כד).

[ט] ראוי להדר כדעת החת"ס (בשו"ת א"ח סי' כ') שצריך
לכתחילה לומר 101 פעם, ולכן רצוי לומר היום עוד 11 פעם
"מחיה מתים אתה, רב להושיע. משיב הרוח ומוריד הגשם.
מכלכל חיים בחסד".

[י] דעת הט"ז שנחוצים דוקא ל' יום (ר' בלוח "דבר בעתו"
בח' בכסלו לענין טל ומטר והשוה הנה). למעשה, אין חוזרים
כבר מעתה, שספק-ברכות להקל.

[יא] כ במרחשון: הוא "היום ה-50 מר"ה ("שבע שבתות"),
"יום הפצת המעינות" בליובאביטש, בו נולד הרה"ק רש"ב
מליובביטש זצ"ל (תרכ"א). לעולם חל באותיום בשבוע בו חל
אדר"ה. לפיכך הוא מורה על שער הנ', בחי' הכתר"
(שיחות ש"ן א, 118).

[יב] יום ד, כא במרחשון: היום תמים ל' יום בהם מזכירים
"מוריד הגשם", ומעתה הוחזקו הכל לומר כן אף לדעת
הט"ז. למעשה, אין חוזרים כבר החל מהתפילה ה-91. ראה
מעלה אות יב ולמעלה הימנה.

[יג] כב במרחשון: נפ' (ה'זית) הגמ"ר משה (ב"ר יצחק יהודה
לימא) ב' "חלקת מחוקק" על שו"ע אה"ע זצ"ל (וילנא) ~
מסורת היא שהדלקת נר (וללמוד או לקבוע עתים ללמוד) לע"נ
היא סגולה למעלה מדרך הטבע לחשובי בנים, רח"ל,
ולהוסיף ללמוד מה שכתב מבנו בסי' קכו אחר סקל"ט.